

eul_wid: qwm-ar

Ἀριστείδης ὁ ῥήτωρ · Aristides the Orator

Funeral OratiAlexander

Ἐπὶ Ἀλεξάνδρῳ ἐπιτάφιος

Period: Ῥωμαϊκή Roman
Dialect: Ἀττικίζουσα Atticizing
Domain: Ῥητορική Oratory
Format: Λόγος Oration

[20] Ἀριστείδης τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ τῷ Κοτυαέων χαίρειν. Εἰκὸς μὲν ἦν καὶ ἀπὸ πάσης τῆς Ἑλλάδος ὡς ὑμᾶς ἰέναι συναχθεσθισομένους ἐπὶ τοιαύτῃ συμφορᾷ καὶ κοσμήσοντας ἄνδρα τῶν Ἑλλήνων τοσοῦτον πρῶτον· ἐγὼ δ' οὖν πέμπων καὶ τάττων ἑμαυτὸν εἰς τοὺς οἰκεῖον τὸ συμβεβηκὸς νομίζοντας οὐκ ἄν μοι περιεργάζεσθαι δοκῶ. ὅσα γὰρ νομίζεται κατ' ἀνθρώπους καλὰ καὶ ἔντιμα ὀνόματα καὶ παισὶ τε ἡδονὴν ἔχοντα καὶ πρεσβυτέροις αἰδέσιμα, οὐδὲν τούτων ἀνὴρ ἐλλελοιπὼς ἦν ἐμοί. ἀλλὰ καὶ τραφεὶς ὑπ' ἐκείνῳ καὶ παιδευθεὶς καὶ ὅσων ἡ τύχη παρέσχε μετὰ ταῦτα κοινωνήσας πάντων διὰ σπουδῆς, τροφεία, διδάσκαλον, πατέρα, ἐταῖρον, πάντ' εἶχον καλεῖν. μέγιστον δ' ἦν ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους ὅτι ἴσον φρονῆσαι ἐπ' ἀλλήλοις εἶχομεν, ἐγὼ μὲν ἐκείνῳ διδασκάλῳ φιλοτιμούμενος, ὁ δ' ἐν οἰκείας δόξης μέρει τὸ καθ' ἡμᾶς τιθέμενος. [20]

81 ἔως μὲν οὖν ἐξῆν ὡς ἐκείνον πέμπειν, ἐποιοῦν τοῦτο, καὶ τις ἦν ἡμῖν οὐκ ἄμουςος διατριβὴ περὶ λόγους διὰ γραμμάτων. ἐπειδὴ δ' οὐκέτ' ἔξεστιν ἐκείνῳ διαλέγεσθαι καὶ οὐδ' ἂν πρῶην ἔτυχον πέμψας ἀπεδέξατο ταῖς ἡδίσταις ἐμοὶ χερσίν, ὑπόλοιπον ἦν ὡς ὑμᾶς ἀποστεῖλαι τὴν τῆς πόλεως ἐστίαν ἀντ' ἐκείνου θέμενον. ἐδόκουν γὰρ οὕτως Ἀλέξανδρον τε διπλῇ τιμῇ τιμῆσαι, ἅμα μὲν αὐτοῦ μεμνημένος τὰ πρέποντα, ἅμα δὲ ὑμᾶς οἰκειούμενος δι' ἐκείνον, ὑμῖν τε δις ἂν ποιεῖν κεχαρισμένα, δημοσίᾳ τε θαρρῶν ὑμῖν καὶ μεμνημένος ἀνδρὸς οὗ πλεῖστον λόγον ποιεῖσθε· οἶμαι δ' οὐχ ὑμεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντες ὅσοι καὶ ὅπως οὖν τελοῦσιν εἰς Ἑλληνας. συμβαίνει δ' ἐμοὶ τῇ μὲν μνήμῃ πάντων ἐφικνεῖσθαι τῶν ἐκείνου καλῶν, τῷ λόγῳ δὲ ἀπόρως ἔχειν ἐπεξελεῖν. ἀθρόα γὰρ πάντα ἐπέρχεται, ἃ καθ' ἕκαστον μὲν εἰπεῖν ἀδύνατον, ἀρχὴν δὲ οὐδὲ πειρᾶσθαι καιρὸν ἔχειν μοι δοκεῖ ἀπὸ μέρους δ' εἰ λέγοιμι, δέδοικα μὴ βελτίων ὧ σιωπῶν. ἐκείνος γὰρ ἔν μὲν καὶ πρῶτον ἀπάντων μετέθηκε τὸ γινόμενον περὶ τοὺς ἐπαίνους. τοσοῦτον γὰρ ἀπέσχε τοῦ διὰ κοινότητα γένους εὐδοκιμεῖν, οἷον ἔθνη προσφεύγων ἢ πόλει, ὥστε παλαιότατον μὲν δή που γενὼν τὸ ὑμέτερον καὶ ἐν τῷ κοινῷ γένει τῶν Φρυγῶν ἢ πόλις αὖ, καθὰ φασιν, ἡ ὑμετέρα, ὁ δὲ καὶ τῇ πόλει καὶ τῷ γένει σύμπαντι τὴν φιλοτιμίαν αὐτοῦ κατέστησε, καὶ πᾶσιν ὑμῖν οὐ μικρὸν καύχημα πρὸς τοὺς Ἑλληνας ἐκείνου πολίτας εἶναι. διδασκάλοις δὲ χρῆσασθαι μὲν λέγεται τοῖς ἀρίστοις, ὑπερβαλόμενος δ' ὅσον παῖδας ἅπαντας φαίνεται. ἐφαψάμενος δὲ τοῖς χρόνοις τῆς ἡλικίας ἀπάντων τῶν ἐνδοξοτάτων τῶν μὲν ἀρχαιοτάτων μαθητῆς, τῶν δ' ἐπὶ τούτοις ἀπάντων τῶν μὲν διδάσκαλος, τῶν δὲ συνεργός

κατέστη. καὶ ὁποίους μὲν τινὰς ἀπειργάσατο ἐροῦσιν ἕτεροι, οἷς δ' αὖ συνεπαίδευσεν οὐδεὶς ἦν ἐκείνων μείζων αὐτοῦ. ^[30]

82 καὶ μὴν οἱ μὲν ἄλλοι τῶν μεγάλων ὀρεγόμενοι τὰ μικρὰ παριᾶσιν, ὁ δὲ ἀρξάμενος ἐκ τῶν βραχυτάτων ἄχρι τῶν τελεωτάτων διεξήλθεν, ὥσπερ φασὶ καὶ μυεῖσθαι θεμιτὸν εἶναι τὰ μικρὰ πρῶτον. ἕτεροι δὲ τὰ μὲν ἴχνη καὶ τὰς ἀρχὰς μέχρι πολλοῦ διηρευνήσαντο, μᾶλλον δὲ καὶ κατέτριψαν ἐν τούτοις τὸν ἑαυτῶν βίον, ὧν δὲ ἔνεκα ταῦτα ἐξευρεῖν ἄξιον οἱ μὲν ὅλως οὐκ εἶδον, οἱ δ' οὐκ ἐφίκοντο, ὥς ἔοικεν· ὁ δ' ὥσπερ ὁδὸν τινὰ ἐξ ἀρχῆς εἰς τέλος ἠρευνήσατο, οὐδὲν οὐδαμοῦ παριεῖς τῶν σχολῆς καὶ ὀποσηστινοσοῦν ἀξίων. καὶ γὰρ τοι κατέστη τοῖς Ἑλλήσιν ἀντὶ ταμιείου κοινοῦ· ἦν γὰρ ὅτου τις δέοιτο τῶν εἰς παιδείαν παρ' ἐκείνου λαμβάνειν, ὥσπερ ἐκ πηγῶν ἀρυόμενον. τὸ δὲ διὰ μέγιστον τῶν ἐκείνου καὶ μάλιστα ἄξιον ἐπισημῆνασθαι, ὃ καὶ πρὸς αὐτὸν ἔγωγέ ποτε εἶπον διαλεγόμενος· πάντα γὰρ ὥσπερ λέγω διεξελθὼν τὰ μαθήματα καὶ οὐδὲν ἔσθ' ὅ τι οὐκ ἀκριβέστερον τῶν ἐφ' ἐκάστῳ καθημένων, οὔτε τὸ σοβαρώτατον αὐτῷ τῶν ὀνομάτων ἐπεγράψατο, ἀλλ' ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου, καὶ τοὺς ἄλλους οὐκ ἀπεστέρει τῶν διατριβῶν, ἀλλὰ συμπράττων ἐκάστοις ἦν φανερός καὶ συναύξων κατὰ δύναμιν αἰεὶ. καὶ γὰρ οὖν οἱ μὲν ἄλλοι μείζους διὰ τὰς τέχνας γίνονται, ὁ δὲ καὶ τὴν τέχνην αὐτὴν μείζω τῷ παρ' ἑαυτοῦ μέρει κατέστησε· πολλαχόθεν γὰρ αὐτὴν ἦρεν, ὥστ' ἀπ' ἐκείνου τὸ σχῆμα ἔχειν. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις ἐξαρκεῖ τῶν καθ' αὐτοὺς ὑπερσχεῖν, ὁ δὲ συμπάσης ἀπλῶς τῆς τέχνης πρωτεύσας φαίνεται. τῶν γὰρ ἄλλων τῶν ἐνταῦθα παιδείας ταχθέντων τῶν μὲν κρίσεως εὖ σχεῖν δοξάντων, φωνὴν δὲ οὐδένων γενομένων, τῶν δ' εἰπεῖν μὲν ἐξικνουμένων, τῇ δ' ἐπιστήμῃ οὐ πολλὰ ὠμιληκότων, τῶν δ' αὖ πολυμάθειαν ἀσκησάντων, ὑπὸ δ' αὐτῆς ταύτης εἰς τὰ κρεῖττω τυφλωθέντων καὶ μεθέντων τὸ βέλτιστον, πάντα διὰ συλλαβῶν εἰς ἀνὴρ εἶχε. καὶ μὴν τό γε φωνῆς οὕτως ἔχοντα μὴ εἰς συγγραφὰς τε καὶ τοιοῦτον σχῆμα ἀναχωρῆσαι, ἀλλ' ἐλέσθαι τὴν τοῖς παλαιοῖς Ἑλλήσι διακονίαν, πῶς οὐχ ὅμοιον τῷ πρὸς τοὺς φοιτῶντας ἀφθόνῳ καὶ ἀφειδεῖ; διὸ τῶν τε μαθημάτων εὐθὲως ἐνεπίμπλη καὶ ὅσους ἑώρα βίου δεομένους συστάσεις αὐτοῖς καὶ τάξεις ἐπορίζετο· ὥστε πλείστους δὴ εἰς ἀνὴρ οὗτος παιδεύσας τε καὶ διαδοὺς φαίνεται καὶ γενόμενος ἀκριβῶς τοῖς Ἑλλήσιν ἀντ' οἰκιστοῦ. ^[5]

83 Εἰκάσαι δὲ ἔξεστι τὸ κατ' αὐτὸν καὶ ταῖς μητροπόλεσιν. ἄλλους γὰρ ἄλλοθι τῆς γῆς κατῴκισεν, ἐπ' ὠφελείᾳ αὐτῶν τε ἐκείνων καὶ τῶν χρωμένων. μόνος δὲ καὶ τὸν Ἡσίοδον ἠλεγξεν ἔργῳ ψευδόμενον ποιήσαντα ὅτι καὶ αἰοιδὸς αἰοιδῷ φθονεῖ. ἦν γὰρ τῶν ὁμοτέχνων οἷον πατὴρ κοινός, καὶ πάντες ἐπ' ἐκείνῳ πλείους ἐλπίδας εἶχον ἢ ἕκαστος ἑαυτῷ. μόνος δ' ἰδιώτας τε οὐκ ἠλεγχε καὶ παρὰ τοῖς δεξιοῖς εἰς τὰ πρῶτα ἐθαυμάζετο. καὶ μόνος πλήθει τε καὶ ἀκριβεῖα μαρτύρων ἐνίκα. ἦν δὲ καὶ τοῖς περὶ τοὺς λόγους φιλοτιμία ἐκείνῳ συγγεγονένη καὶ τοῖς ἄλλως ἐνδόξοις τε καὶ λαμπροῖς ἀντ' ἄλλου τινὸς τῶν εἰς τὸ ὑπερέχειν τὸ ἐκείνῳ χρωμένους φαίνεσθαι. ὥστ' ἦν ἅπασιν ἀσπαστός, καὶ ὅποτε μὴ δημοσιεύοι, ἢ παρὰ τοῖς δυνάσταις ἂν ἦν, ἢ ἐν αὐτῷ τῷ βασιλέως οἴκῳ. καὶ μὴν καὶ τὰς μετὰ τῶν βασιλέων διατριβὰς ὥσπερ ὁδῷ τινὶ χρυσάμενος οὕτως ἐποίησατο, διὰ παντὸς γὰρ τοῦ Ἑλληνικοῦ πρωτεύσας καὶ πεῖραν ἑαυτοῦ παρασχὼν μυρίαν, οὕτως καὶ εἰς βασιλέως αὐλὰς τε καὶ ἀκοὰς ἀφίκετο. ἐκ δὲ τούτου ἕτερος παρ' ἐτέρου παραλαμβάνων αὐτὸν εἶχεν ἀντ' ἄλλου κόσμου τῶν βασιλικῶν. γενόμενος τοίνυν ἐπ' ἐξουσίας καὶ δυνάμεως τοσαύτης ὥστε καὶ τροφέως χώραν, οὐχὶ διδασκάλου μόνον τῶν παίδων ἔχειν, τὴν μὲν ἄλλην σωφροσύνην καὶ κοσμιότητα ὅσῃν παρέσχετο οὐ φαῦλον ἔργον διηγῆσθαι. ἔπραττε δὲ ταυτὸν ὅπερ καὶ περὶ τὰς ἀρχαίας διατριβὰς. ἔν τε γὰρ ταῖς διατριβαῖς δυσχεροῦς μὲν οὐδενὸς οὐδενὶ πώποτε τῶν πάντων αἴτιος γενέσθαι λέγεται, ἀγαθοῦ δὲ αἰεὶ τινος καὶ μαθηταῖς αὐτοῖς καὶ παιδαγωγοῖς αὐτῶν. καὶ γὰρ ἐλευθέρους ἀφεθῆναι καὶ ἐτέρων τιμῶν τυχεῖν. ^[30]

πλείστοις δὴ πάντων αἴτιος Ἀλέξανδρος ἐγένετο, μάλιστα μὲν οἷμαι τοιούτους παρέχων ἐκάστοις τοὺς παῖδας ὥστε καὶ τοὺς ἀκολουθοῦντας καὶ μετέχοντας τῆς εἰσόδου τῆς παρ' ἐκεῖνον εὐδοκιμεῖν παρὰ τοῖς ἐπιστήσασιν, ἔπειτα καὶ αὐτὸς ἐκ τοῦ φανεροῦ τὰς τοιαύτας χάριτας ἀντὶ τῶν συνήθων τοῖς ἄλλοις αἰτούμενος. Παραπλήσια δὲ καὶ ἐν τοῖς βασιλικοῖς πράγμασιν· ἐλύπησε μὲν γὰρ οὐδένα πώποτε, ἀγαθὸν δέ τι καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους καὶ πατρίδα καὶ πόλεις ἐργαζόμενος διεβίω. μυρία δὲ εὐεργετήσας μυρίους οὐδένα πώποτε τῆς εὐεργεσίας μισθὸν ἤττησε, τῆς μέντοι τέχνης οὐκ ἡσχύνητο λαμβάνων. ἐδόκει γὰρ αὐτῷ λυσιτελεῖν τοῖς νέοις μαθημάτων ἔνεκα τολμᾶν προῖεσθαι, καὶ ταῦτα ὅστις δυνατός· ἐπεὶ τοὺς γε ἀδυνάτους οὐκ ἠνώχλει, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτοῦ προστιθέντα αὐτὸν ἴσμεν. οὐ τοίνυν ἀπὸ μὲν τῆς τέχνης καὶ τῶν συνουσιῶν τοσαῦτα ὠφέλει, τὰ δ' εἰς πράξεις τε καὶ πολιτεῖαν ἐτέρων ἡττήθη. εἰδείητε δ' ἂν ὑμεῖς μάλιστα ἀγὰρ παρ' ὑμῶν τινῶν ταῦτα πυνθάνομαι, ὥς ὑμῖν μικροῦ πᾶσαν τὴν πόλιν ἐκ καινῆς ἀνώρθωσεν. οὕτως οὐ μόνον λόγος ἦν τις τὸ ἐκεῖνου πρᾶγμα· ὁ δὲ τῶν οἰκοδομημάτων πλείονος ἄξιον, ἢ σωφροσύνη καὶ τὸ δίκαιον, ἡγούμενον πάντων ὧν ἐκεῖνος καὶ λέγειν καὶ πράττειν ἡξίου, καὶ τὸ μηδαμοῦ τὴν χρεῖαν ἐκβαίνειν, ἀλλ' εἶναι νοῦν ἐχούσας τὰς φιλοτιμίας ἃς ὑμῖν προὔξεναι. οὐ μὴν οὐδ' ἐπὶ τούτῳ προῖκα χρηστὸς ἦν, ἀλλ' οἱ μέγιστοι τῶν κόσμων ὑμῖν τῆς ἐκεῖνου μεγαλοψυχίας σημεῖον εἰσίν. ἡγοῦμαι δ' εἰ καὶ μηδὲν πώποτε ἀνάλωσεν εἰς ὑμᾶς, ἔκ γε τῶν ἄλλων ὧν ἔλεγε καὶ ἔπραττεν ὑπὲρ ὑμῶν εἰκότως ἂν αὐτὸν εὐεργέτην νομίζεσθαι. εἰ δ' αὖ μηδὲν μὲν ἄλλο μήτ' εἶπε μήτ' ἔπραξε, τοσαῦτα δὲ οἴκοθεν εἰσήνεγκεν, εἰκότως ἂν αὐτὸν ἐν πρώτοις εὐδοξεῖν. καὶ μὴν εἰ μήτε ἀπὸ χρημάτων μήτε ἀπὸ τῶν ἄλλων χρήσιμος ὑμῖν ἐγένετο δημοσίᾳ, τό γ' ἐν τούτῳ καταστῆναι τάξεως αὐτὸν ἐν τοῖς Ἑλλήσιν εἰκότως ἂν ὑμῖν εἶχε φιλοτιμίαν· ἡ γὰρ ἐκεῖνου δόξα κοινὴ τῆς πόλεως γεγένηται. ^[30]

85 μέγα γὰρ καὶ πόλει καὶ ἔθνει ἓνα τὸν πρῶτον παρέχεσθαι. ὑμεῖς δὲ καὶ διαφερόντως ἐτέρων τῆς ἐκεῖνου τύχης ἀπελεύσατε. οὐδενὶ γὰρ τῶν πάντων οὕτως ὠνομάζετο ἢ πατρίς. ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἄλλοι πατρόθεν ἢ ἀπὸ τῶν ἄλλων πραγμάτων γνωρίζονται, οὕτως ἐκεῖνος μετὰ τῆς πόλεως εὐθὺς ἠκούετο. ἐπεὶ κὰν τοῖς βιβλίοις ἃ διωρθοῦτο τοῦτο ἐγκαταλέλειπται σύμβολον. ἐπὶ γὰρ τῷ Ἀλεξάνδρῳ παράγραμμα ἦν ἡ πατρίς. ὥστε ὁσάκις τις ἐκεῖνου μέμνηται, τοσαυτάκις ὑμεῖς εὐδοκιμεῖτε. καὶ καθέστηκεν ὑμῶν ἡ πόλις ἐν μητροπόλεως σχήματι τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι. ἀνθ' ὧν δικαίως τὸν τε τάφον κοσμεῖτε καὶ ὡς ἀρχηγέτην καὶ οἰκιστὴν τιμᾶτε τοῖς πᾶσι τὸν ἄνδρα καὶ ψηφίζεσθε, ἃ τοῖς πρώτοις κτίσασι τὴν πόλιν ὑμῶν. ταῦτα γὰρ οὐκ μικρόν τί με ὡς ἐπὶ τῇ συμφορᾷ παρεμυθήσατο ἀκούσαντα, καὶ διὰ ταῦτα μάλιστα ἐπιστεῖλαι προήχθην ἀγασθεῖς τῆς γνώμης. αἰσχρὸν γὰρ εἰ Ἀμφιπολίται μὲν Βρασίδᾳ θύειν ἡξίουσαν ὡς ἥρωι καὶ οἰκιστῇ, ὅτι αὐτοὺς Ἀθηναίων ἀπέστησεν, ὑμεῖς δὲ ὅς ὑμᾶς συνέστησεν ἅπασι τοῖς Ἑλλήσιν, καὶ ὅς δυσχεροῦς μὲν οὐδενὸς οὐδενὶ πώποτε αἴτιος κατέστη, πάντας δὲ ὠφελῶν καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ διετέλεσεν ἀφ' ὑμῶν ἀρξάμενος τῆς πατρίδος, τοῦτον μὴ ἐμέλλετε ἐν ἀρχηγέτου μοίρᾳ τιμήσειν, κοινοῦ γε τοῖς Ἑλλήσιν, ὡς ἐγὼ φημι. Καὶ μὴν εἰ Ὀμηρον Σμυρναίοις παρασχέσθαι καὶ Παρίοις Ἀρχίλοχον καὶ Βοιωτοῖς Ἡσίοδον καὶ Κεῖοις δὴ Σιμωνίδην καὶ Στησίχορον Ἱμεραίοις καὶ Θηβαίοις Πίνδαρον καὶ Μυτιληναίοις Σαπφῶ καὶ Ἀλκαῖον καὶ ἐτέροις ἐτέροις τινὰς φέρει φιλοτιμίαν, τὰς γὰρ Ἀθήνας ἕω τὰ νῦν, ἣ που καὶ ὑμᾶς μέγα φρονεῖν εἰκὸς ἐπὶ τῷ τούτους ἅπαντας κοσμήσαντι καὶ δείζαντι. οἷμαι γὰρ εἴ τις θεῶν ἔδωκεν αὐτοῖς ἀνάστασιν ἔτι τούτου ζῶντος πάντας ἂν εἰς ταυτὸν τοὺς ὁμοτέχνους αὐτῶν συναγαγόντας παρὰ τούτου κελεύειν μανθάνειν ἃ χρὴ περὶ αὐτῶν φρονεῖν καὶ λέγειν. ^[30]

86 ἐγέλων δ' ἔγωγε ἐπὶ τοῖς τὸν Πλάτωνα προῖσταμένοις καὶ περὶ τοῦτον μόνον φιλοσοφοῦσιν, ὁ δὲ τῷ Πλάτῳ παντὸς ἄλλου μᾶλλον γνώμην ἐμὴν κεχαρισμένος. καὶ τοσοῦτον τοὺς ἄλλους ἐνίκα ποιηταῖς, λογογράφοις, ἅπασι τοῖς ἀνθεσιν ὅσοις αἱ ὥραι, φασί, φύουσι. καὶ μὴν τοῦτο γε

οὐθ' ὑμᾶς λανθάνειν εἰκὸς οὔτε τοὺς ὕστερον ὡς καλὰ μὲν καὶ ἃ γράψας κατέλιπε καὶ βελτίονα τῶν ὁμοφύλων πάντων. ὅμως δὲ μικρὰ ἄττα εἶδωλα τῆς ἐκείνου παιδείας τε καὶ γνώμης. τοσοῦτον ἐνίκα ταῖς συνουσίαις ὥστ' ἔμοιγε τὸ τοῦ Πλάτωνος αὐτοῦ παρίστασθαι, παιδιὰν εἶναι δοκεῖν τὰ ἐν τοῖς γράμμασι πρὸς τὰς ὁμιλίας αὐτὰς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν· ὥστε τοῦτο γε μήποτε οἰηθῆναι τις ἐκ τούτων ὄψεσθαι πάντα τὸν Ἀλέξανδρον· καίτοι τὸ τῆς Ὀμηρικῆς συγγραφῆς ἀποχρῶν καὶ ταύτῃ κόσμος εἶναι πολλαχῇ. δοκεῖ δέ μοι καὶ τὸ Αἰσώπου πρᾶγμα κομψὸν μὲν τι γενέσθαι καὶ σοφὸν, τῇ δὲ Ἀλεξάνδρου παιδείᾳ παραβαλεῖν παιδιὰ· ἐπεὶ πόστον μέρος ἦν τῶν Ἀλεξάνδρου τὰ Αἰσώπου σοφὰ, τοσοῦτον τὰ δεύτερα τῶν πρώτων ὑμῖν βελτίως ἐξήνεγκεν ἢ γῆ. θαυμαστὸν δὲ καὶ τοῦτο. μόνῳ γὰρ αὐτῷ τὸ δαιμόνιον πάνθ' ὁμαλῶς συμμετρησάμενον φαίνεται, σῶμα μὲν κάλλιστον καὶ ἰσχυρότατον καὶ ὑγιεινότατον καὶ γεραρώτατον. οὐκ οὐν ἔμοιγε κριτῇ οὐδεὶς οὕτως ὠραῖος καὶ καλὸς ὡς ἐκεῖνος ἐν μυχῷ τοῦ γήρωος. ψυχὴ δὲ ἡμερωτάτη καὶ παντὸς καλοῦ φυὴν μετεσχηκυῖα, παιδεία δὲ εἰς ὑπερβολὴν καὶ δόξα πρὸς ἀξίαν καὶ τιμαὶ παρ' ἰδιωτῶν καὶ παρὰ βασιλέων παραπλήσιαι κατὰ τὴν ἐκατέρων τάξιν· καὶ κλῆρος οἴκου προΐων ἀεὶ καὶ πόνοι μετὰ ῥαστώνης καὶ βίου πέρατα μήκιστα, ὡς δ' εἶπεῖν, πᾶν εἶδος εὐχῆς συνεληλυθὸς, καὶ τὸ δίκαιον θεωρούμενον μετὰ τῆς τύχης. καίτοι πάντα τὸν αὐτὸν λαβεῖν ἐδόκει μέχρι τούτου τῶν ἀδυνάτων εἶναι, ὃ δὲ ἢ τῶν γε δὴ πλείστων ἀνὴρ εἰς τυχῶν φαίνεται. ^[30]

87 γνοίη δ' ἂν τις ἐξετάσας ἐν μόνον αὐτοῦ τὸ περὶ τὴν συνουσίαν τὴν πρὸς τοὺς βασιλέας καὶ παραθεῖς τὴν Ἀριστοτέλους πρὸς Φίλιππον καὶ Ἀλέξανδρον γενομένην. ὡς ἢ μὲν ἐκείνου οὐ παντάπασιν ἀναίτιος τοῖς Ἑλλήσιν, ἀλλ' ἐδόκει τοῖς ἀνταγωνισταῖς καὶ τοῖς πολεμίοις συνεῖναι τοῦ κοινοῦ γένους, ἢ δὲ τούτου μετὰ τῆς δυνάμεως τὴν εὐδοξίαν εἶχεν. οὐ γὰρ δυσμενέσι καὶ τοῖς πολεμίοις τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' εὐεργέταις, οὐδ' ἐπὶ τῷ κοινῷ κακῷ τῶν ὁμοφύλων συνῆν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τῷ μηδὲν ἐναντιοῦσθαι καὶ ὠφελῶν εἴ τι δυνατόν ἀεὶ τὸν εἰς χρεῖαν ἐλθόντα τῶν Ἑλλήνων καὶ δημοσίᾳ πᾶσιν ἀντὶ προξένου κοινοῦ καθεστηκώς. τὴν δ' αὖ Πλάτωνος πρὸς Διονύσιον, ὄντα μὲν δὴ πού τὸν Διονύσιον ὅστις ὤφθη καλῶς ὕστερον ἐν Κορίνθῳ. Ἀλλ' ἐὼ τοῦτο. ἀλλ' ὃ γε ἐβουλόμην εἶπεῖν περὶ τῆς ὁμιλίας, ὅτι γενναίαν μὲν, εὐτυχῇ δὲ οὐκ ἔξεστι προσεῖπεῖν, αὐτῷ δὲ ὑπῆρξεν ἀμφοτέρω, καὶ βούλεσθαι τὰ βέλτιστα ἀεὶ καὶ τυγχάνειν. καὶ γὰρ οὐν οὐ ῥᾶδιον εὐρεῖν ὁποτέρῳ τῷ γένει μᾶλλον ἀνὴρ τίμιος, πότρω τῷ Ῥωμαίων, ἢ τῷ Ἑλληνικῷ, οὕτω πολλοῦ τοῖς ἄρχουσιν ἄξιον παρέσχεν ἑαυτόν. ἐν τίσιν δὲ ἀνθρώπων οὐκ εἰκὸς ἐκείνου λόγον εἶναι καὶ πάλαι καὶ νῦν; τίνες οὕτως ἐπ' ἐσχάτοις οἰκοῦσι; τίνες οὕτω τῶν καλῶν ἀναίσθητοι; τίς οὐ δακρύσει τῆς φήμης ἐπελθούσης; καὶ γὰρ εἰ καθ' ὥραν ὁ θάνατος, ἀλλ' οὐ τοῖς γε Ἑλλήσιν ὠραῖον ἀνδρὸς τοιούτου στερηθῆναι. ἢ πού νῦν ἅπασα μὲν ποιήσις ἀπῆνθηκε, πᾶσα δὲ συγγραφὴ συνέσταλται, πάντα δ' ὑπολέλοιπε τὸν ἐξηγητὴν καὶ προστάτην οὐκ ἔχοντα, χῆρα δ' ἡ τέχνη. συνέσταλται δ' ἀναγκαιῶς μικρὰ μικρῶς τοῖς πολλοῖς. ὃ δὲ φησὶν Ἀριστοφάνης περὶ Αἰσχύλου σκότον εἶναι τεθνηκότος, τοῦτ' ἄξιον καὶ περὶ τούτου νῦν εἶπεῖν εἰς παιδείας λόγον. ^[30]

88 ὦ σχῆμα κάλλιστον. ὦ τῶν Ἑλλήνων πρεσβύτατε. ὦ διὰ βίου θαυμασθεῖς. ὦ ποθεινὸς μὲν τοῖς ἐντυχοῦσι, ποθεινὸς δὲ τοῖς ἄλλοις ἐντυχεῖν, μακαριστὸς δὲ καὶ τῆς τελευτῆς ἥς πυνθανόμεθα, ὃς οὐκ ἐν νόσοις ἀναλωθεὶς οὐδὲ ὀδύναις πληγεὶς, ἀλλὰ διημερεύσας ἐν τοῖς εἰωθόσιν, ὥσπερ κληθεὶς ὑπὸ τοῦ δαίμονος μεθῆκας ἐπὶ τῷ βιβλίῳ τὴν ψυχὴν, καὶ κατ' ἐπωνυμίαν ἐτελεύτησας τὸν βίον, ὥσπερ οἱ τι ἄλλο ἐξεργασμένοι δι' ἀκριβείας εἰς τέλος, ἅπασαν δὲ τὴν πορείαν τοῦ βίου διεξεληθὼν καὶ τὰ σαυτοῦ πράξας εἰς τὸ ἔσχατον τῆς δυνάμεως. εἰ δὲ ἀληθεῖς οἱ Πινδάρου λόγοι καὶ Πλάτωνος καὶ παντὸς τοῦ περὶ Ἀλέξανδρον ἐργαστηρίου καὶ διατριβαί τινές εἰσι τῶν ἐν Αἰδοῦ, ἢ πού νῦν ποιητῶν τε χοροὺς εἰκὸς ἴσασθαι περὶ ἐκεῖνον ἀρχομένων ἀπὸ Ὀμήρου τὴν δεξιὰν προτεινόντων καὶ λογοποιῶν καὶ συγγραφέων καὶ ἀπάντων ὡς αὐτὸν ἐκάστου

καλοῦντος καὶ μεθ' αὐτοῦ σκηνοῦσθαι κελεύοντος, ταινιούντων, ἀναδούντων, καὶ οὐ δὴ τοι μετὰ κρίσεώς τε καὶ ἀμφισβητήσεως πρὸς ἕτερον, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πρώτης βοῆς οἶμαι δὲ οὐδὲ καταβήσεσθαι πολλῶν ἐτῶν κεφαλὴν ἀξιόχρεω πρὸς τοῦτον ἀγωνίσασθαι, ἀλλ' εἶναι διηνεκῇ τὸν θρόνον αὐτοῦ ὡς ἀρίστου κήρυκος τῶν Ἑλλήνων καὶ προηγητοῦ. μηδεὶς δ' ὑμῶν νεμεσῇ, εἰ μεταξὺ γράφων πρὸς ὑμᾶς ταῦτα ἀπεφθεγξάμην, ἐπεὶ καὶ αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς αἴτιον τὸ βούλεσθαι περὶ ἐκείνου καὶ ἀκούειν καὶ λέγειν. οὐ μὴν οὐδὲ δάκνεσθαι γε ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ ἔγκλημα, οὐδ' εἰ τηλικούτος ὢν οἴχεται μάλιστα μὲν γὰρ οὐ τὰ νεώτατα εἰκὸς ἀσπάζεσθαι, ἀλλὰ τὰ σπουδαιότατα. ἔπειτα καὶ ἡ ζημία τοσοῦτῳ μείζων ὅσῳ μείζον καὶ σπανιώτερον τὸ ἔρμαιον ἄνδρα ἐν τούτῳ γήρως ἰδεῖν οὕτω τοῖς πᾶσι πράττοντα, καὶ διὰ πάντων σώζοντα τὴν ἕξιν υἰείας, μνήμης, συνέσεως, φαιδρότητος, τῶν ἄλλων. ^[30]

89 πολὺ γὰρ μάλλον ἔτι ζώντος εἰκὸς ἀγωνιᾶσαι μὴ ποτε ἀπαλλαγείη καὶ προσορᾶν, ἕως ἐνῆν, ὥσπερ ἄλλο τι ἀγαπητὸν ἢ τελευτήσαντος τὴν ἡλικίαν ὑπολογίζεσθαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐ δέος μὴ τις ὑμῶν ἐπιτιμήσῃ, οὐς ἅπαν ἀκούω καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν. ἐπιστρέψω δὲ πρὸς ὑμᾶς αὖθις τῷ λόγῳ, βραχέα δ' ἔσται τὰ λοιπά. φημί γὰρ ὑμᾶς τοῖς τε ἄλλοις ἅπασι δικαίως ἐκείνον τιμᾶν καὶ τῶν οἰκείων αὐτοῦ μεμνημένους ὀρθότατα ποιεῖν καὶ προσήκοντα τῇ πάσῃ γνώμῃ, γυναικα μὲν τὴν ἐκείνου καθάπερ τινὰ ἱερὰν νομίζοντας καὶ ἀγαθοῦ τινος δαίμονος λῆξιν, εἰ θέμις εἰπεῖν, συγγενεῖς δὲ τοὺς ἐκείνου κάλλιστα ὑπομνήματα ἐκείνου νομίζοντας, παῖδας δὲ τοὺς μὲν πρεσβυτέρους δι' αἰδοῦς ἀπάσης ἄγοντας, τὸν δὲ νεώτατον ἐκτρέφοντας τέως προθυμότατα καὶ ἐπιτροπεύοντας δημοσίᾳ. Συμβέβηκε δὲ αὐτῷ πάθος οὐ φαυλότατον· πλείστους γὰρ Ἑλλήνων παιδεύσας ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ παῖδάς τε ὢν ἐπαίδευσε παιδεῦσαι ἐφικόμενος τὸν υἱὸν οὐκ ἐξίκετο τὸν αὐτοῦ, ἀλλ' ἑτέρου δεῖται διδασκάλου ὁ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἑλλήνων. ὑμεῖς δὲ καὶ ταύτην τὴν συμφορὰν καὶ πᾶσαν τὴν περὶ τὸ συμβεβηκὸς δυσχέρειαν ἀνασώσασθε, ὡς ἐν πατέρων μοίρᾳ προεστῶτες, συνελόντι δ' εἰπεῖν τὴν ἐστίαν τὴν Ἀλεξάνδρου δημοσίαν ὑμῶν νομίζοντες παρακελεύεσθαι δέ μοι ταῦτα ἀναγκαῖον, ὅπερ γε καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιστολῆς εἶπον, ἢ ὅ τι βούλεσθε καλεῖν τὸ βιβλίον, πολλαχῇ μοι τάκείνου προσήκεν· ἐπεὶ καὶ τῆς φιλίας ἦν ἐφίλουν ἐκείνον πρέποντας τοὺς καρποὺς ἐκομιζόμεν· οὗτοι δ' ἦσαν οὐχ ἥττον φιλοῦντα ἐφίλουν, ἔδειξε δὲ χωρὶς τῶν ἄλλων καὶ οἷς ὅτε ἐνόσουν ἐν Ῥώμῃ ἔπραξεν, οὐδὲν ὅ τι οὐ γιγνόμενος τῶν εἰς σωτηρίαν ἔμοιγε, καὶ τοῦ γε εἰς τὴν οἰκείαν σωθῆναι μετὰ τοὺς θεοὺς αὐτὸς αἰτιώτατος κατέστη. ^[30]

90 καὶ μὴν τά γε ὕστερον τί τις ἂν λέγοι; ἡνίασε δέ με καὶ ἡ παράκλησις αὐτοῦ, μυρία γὰρ δὴ ἐπὶ μυρίοις καὶ αὐτὸς παρῶν καὶ διὰ γραμμάτων ὕστερον ἥτει με τῶν συγγραμμάτων τῶν ἐμῶν ἀναθεῖναι μετὰ τῶν ἄλλων βιβλίων ὑμῖν, ἐπαγγελόμενος τάξιν αὐτοῖς τὴν πρώτην. ἐγὼ δ' ἔτι ἐπισκέψασθαι αὐτὰ χρήζων οὐκ εἶχον ὑπακοῦσαι. οὕτως οὔτε ἀνέγραψεν Ἀλέξανδρος βιβλία ἡμέτερα οὔτε ἔγνω τὰ πλείω. ἀλλὰ μὴν τὴν γε ψῆφον ἦν ἠνεγκεν αἰεὶ περὶ τῶν λόγων τῶν ἡμετέρων, φθόνου μὲν οὐκ οἶδα εἰ κρείττω, μείζω δὲ ὑπερβολῆς ἠνεγκεν· ἅπαντα καὶ μεμνησθᾶί με ἐκείνου καὶ συμφορὰν οὐ φαύλην ἄγειν τὸ συμβεβηκὸς ποιεῖ, καὶ προσέτι μὴ δοκεῖν πολυπραγμονεῖν πρὸς ὑμᾶς νυνὶ διαλεγόμενον. ἐβουλόμην δ' ἂν καὶ τὸ σῶμα βέλτιον ἔχειν μοι τῶν τε ἄλλων ἔνεκα καὶ ὅπως κάμοι τι ἔχοιτε χρῆσθαι· ὡς ἐγὼ τοὺς ἐκείνῳ προσήκοντας ἴσον ἐμαυτῷ προσήκειν ὑπολαμβάνω. ^[15]